

BORDER KOLIE

POD LUPOU

TRILOGIE
CAROL PRICEOVÉ

Všetchna práva vyhrazena.

Žádnou část této knihy není dovoleno reprodukovat ani nesmí být vysílána v jakékoli podobě nebo jakýmkoli prostředky, elektronickými či mechanickými, včetně fotokopí, zvukových záznamů nebo jakýmkoli systémem pro ukládání a vyhledávání informací, bez písemného svolení nakladatele.

English edition published in 2017 by First Stone Publishing imprint of Westline Publishing Limited.

Copyright © Carol Price, 2017

Photos © Anadune Border Collies, Judy Asbury, Hannah Crook, Roy Goutte, Carol Price, 2017

Translation © Jana Dušková, 2018

© Nakladatelství PLOT, 2018

ISBN 978-80-7428-330-7

FOTO NA TITULNÍ STRANĚ OBÁLKY: CAROL PRICEOVÁ
FOTO NA ZADNÍ STRANĚ OBÁLKY: JUDI ASBURYOVÁ

Tato série knih je věnována
ILONĚ (1998–2015),
psovi mého života.

FOTO: HANNAH CROOKOVÁ

FOTO: HANNAH CROOKOVÁ

KNIHA PRVNÍ

POVAHA

CAROL PRICEOVÁ

OBSAH

ÚVOD

VÝJIMEČNÉ PLEMENO 9

Výjimečná, ale stále tajemná border kolie

Brilance a složitost plemene border kolie – Proč se border kolie tolik liší od jiných psů – Pochopení výjimečné psí duše a práce s ní

KAPITOLA 1

ZAČÁTKY 15

Vývoj mentality border kolie – proč je váš pes takový, jaký je

Odkud pochází border kolie – Legendární psi, kteří stojí u zrodu moderního plemene border kolie – Hluboce zakořeněné instinkty a nutkavé potřeby a proměny rolí border kolie

KAPITOLA 2

PRACOVNÍ INSTINKT 31

Co přesně je „pracovní instinkt“ u border kolie?

Odkud pochází a jak bychom ho měli využívat?

Vztah mezi „pracovním“ chováním u kolíí a loveckým chováním u vlků – Účel různých pracovních instinktů u border kolíí a jak je posuzovat a směřovat u vašeho vlastního psa

KAPITOLA 3

PRACOVNÍ OSOBNOST A CHOVÁNÍ 49

Obsese, neurózy, náladovost, genialita a život s „autistickou“ psí duší

Jak pracovní náтура a instinkty border kolie formovaly její pozdější osobnost a způsob myšlení, včetně tendencí k bázlivému, obsesivnímu, reaktivnímu a ovládajícímu chování

KAPITOLA 4

JINÉ A PODIVNÉ ZPŮSOBY CHOVÁNÍ 65

Proč se jednotlivé border kolie navzájem tolik liší

Původ povahové rozmanitosti u kolíí a psi, kteří stáli u jejího počátku – Zvláštní a podivné způsoby chování u tohoto plemene – Jak „autistický“ je váš pes?

KAPITOLA 5

ŽIVOT SE SUPERSENZORICKÝM ZVÍŘETEM 75

Jak border kolie vnímají svůj svět

Duševní a smyslové rozdíly mezi vámi a vaším psem – Jak různé smyslové schopnosti ovlivňují chování vašeho psa – Smyslové fixace, citlivosti, fobie a obsese u border kolie – Vytvoření „útočiště“ pro vašeho psa

KAPITOLA 6

„ŠESTÝ“ SMYSL 97

Co vycítí border kolie a my ne?

Vynikající schopnosti vnímání u psů – Pochopení větší vnímavosti psa vůči pohybu a energii – Smysly, o které jsme my přišli a zvrřata je stále mají – Vliv bolesti na chování – Jak zachovat psovi optimální zdraví a fyzickou pohodu

KAPITOLA 7

DUŠEVNÍ TEPLOMĚR 107

Proč jsou border kolie tak zranitelné vůči stresu nebo „duševnímu přehřátí“ a jak to může ovlivnit jejich chování

Smyslové přetížení border kolie – Dopad nedostatečného a nadměrného vzrušení na psychiku a chování border kolie – Pochopení potřeby zajištění duševní rovnováhy

KAPITOLA 8

NEDŮVĚŘIVÉ DUŠE 115

Strach ze všeho nového a intolerance změn u border kolie

Proč mohou kolie reagovat negativně na změnu – Jak mohou být výcvik a chování vašeho psa ovlivněny strachem ze změny – Jak naučit psa větší duševní flexibilitě

KAPITOLA 9

ŽIVOT S FANATICKÝM OVLÁDAČEM 125

Posedlost kontrolou a neurózy u border kolí

Proč má border kolie takovou potřebu ovládat a kontrolovat – Jak mohou instinkty a impulzivní snahy o ovládnutí ovlivňovat chování vašeho psa a jak s nimi zacházet – Kdy už jsou instinkty a snahy o ovládnutí a kontrolu nebezpečnější

KAPITOLA 10

JEDINEČNÁ DUŠE BORDER KOLIE 137

Chápání a formování vašeho budoucího psa

Border kolie představují individuální výzvu – Jak může důkladnější pochopení přispět k úspěšnějšímu výcviku border kolie a příjemnějšímu životu s ní

REJSTŘÍK 140

Inteligentní, sportovní a nesmírně věrná – to všechno je border kolie.

PHOTO: CAROL PRICEOVÁ

ÚVOD

VÝJIMEČNÉ PLEMENO

Výjimečná, ale stále tajemná border kolie

Psy chovám a miluji po většinu svého života, ale moje srdce naprosto uchvátila border kolie, která neustále podněcuje moji fantazii. Síla její duše a ducha, její fyzická zdatnost a krása, pronikavá inteligence a doslova zahanbující věrnost a oddanost vůči majiteli mě neustále přesvědčují o tom, že je to to nejpozoruhodnější plemeno a že pro člověka je velké privilegium, může-li s ním sdílet život. A jsem si jistá, že mnoho čtenářů této knihy si myslí totéž.

Jako kynologická behavioristka a cvičitelka i jako spisovatelka jsem se však svou vášní pro border kolie nenechala nikdy zaslepit vůči skutečnosti, že to mohou být současně i psi s velmi složitými psychickými problémy a neurózami, které jdou často ruku v ruce právě s onou úžasnou duševní brilancí a pracovní motivací. A pokud se chcete stát úspěšným majitelem nebo cvičitelem těchto psů, musíte najít způsob, jak je co nejlépe pochopit. Bez takového pochopení vám totiž tito psi mohou i zlomit srdce.

Možná se vám ještě nestalo, že byste měli kolii, která by vás zkoušela až na hranice vašich duševních možností. Ale jednoho dne se vám může stát, že ji mít budete, stejně jako tolik jiných majitelů před vámi.

Duševně odlišná

Ve svém předchozím bestselleru *Border kolie od A do Z* jsem začala lidem – s jakoukoli úrovní osobních zkušeností s tímto plemenem – vysvětlovat národu border kolií i to, jak je co

nejlépe vychovávat, cvičit a zacházet s nimi od štěněcího věku až po stáří.

Ale teď, v této nové sérii knih, budu tuto cestu do duše border kolií dále rozšiřovat o nebývalé pohledy nejen na důvody, proč je toto plemeno tak jedinečné a odlišné od jiných psů – svou vrozenou duševní strukturou –, ale i na to, proč mohou být navzájem tak odlišné i jednotlivé border kolie.

Budu se také zabývat – opět do nebývalé hloubky – celou problematikou toho, proč mohou border kolie člověka tak často zkoušet a čím si získaly onu pověst „problémových domácích zvířat“. Po desítky let to bylo běžně připisováno jejich dřívějšímu postavení „pracovních“ psů, ale to samo o sobě nestačí k vysvětlení, proč navíc mají tak složitou mentalitu, nejruznější neurózy a nutkové potřeby a současně i obrovskou reaktivitu a smyslovou citlivost.

V celé této nové sérii knih se budu snažit najít daleko lepší odpovědi na to, proč se border kolie stala tím psem, jakým je dnes, a naznačit, jak bychom mohli zásadně změnit naše vztahy s tímto plemenem tím, že se lépe vyladíme na jeho jedinečný duševní a smyslový svět. Budu také vysvětlovat, jak práce, která byla požadována od původních pracovních kolií, později formovala jejich genetickou mentalitu, až ve výsledku vznikl pes, u kterého se v mnoha ohledech projevuje doslova autistický způsob myšlení a uvažování. Právě odsud totiž mohou velmi často pramenit naše problémy s border koliemi a jejich chováním. Na druhé straně to může

Současnou identitu a chování border kolie zformovala práce s ovce.

FOTO: ROY GOUTTE

v mnoha jiných směrech představovat hlavní příčinu jejich vynikajících duševních schopností.

Zděděné a naučené chování

Je nezbytné, abychom pochopili, proč se border kolie duševně tolik liší od jiných psích plemen, v čem tkví tyto rozdíly a jaký je jejich důvod. Stejně zásadní je, abychom věděli, jak s nimi co nejlépe zacházet, protože právě tato neznalost po dlouhá léta způsobovala, že nesčetní příslušníci tohoto plemene přicházeli o domov

nebo dokonce o život a byli odsuzováni nebo trestáni za chování, které často prostě nedokázali kontrolovat. Vysloužila jim také zacházení, které je naprosto cizí, ba dokonce škodlivé jejich mentalitě.

Mnohé ze způsobů výchovy, zacházení, výcviku a snah o změnu chování, které v dnešní době u psů uplatňujeme, dosud vycházejí z předpokladu, že všichni psi jsou v podstatě duševně stejní, což není pravda. Nebo že každé „špatné“ nebo méně žádané chování u psů je naučené

nebo způsobené pouze špatnou socializací nebo nekompetentním přístupem majitele – což také není pravda. Veškeré chování psů totiž začíná v první řadě původním genetickým uspořádáním psí duše.

Myslím, že majitelé mají právo vědět, proč psi mohou být tak duševně rozdílní, a seznámit se se způsoby jejich výchovy, výcviku a zacházení s nimi, které jsou nejučinnější nebo nejvhodnější nejen pro konkrétní plemeno – tj. border kolii –, ale i pro konkrétního příslušníka tohoto plemene, kterého mají doma. A právě tomu se budu věnovat v této nové sérii.

Struktura a obsah

Tato nová série obsahuje tři díly s různým zaměřením. První kniha, tedy tento díl, začíná celým vývojem duše border kolie, od základních predátorských impulzů, které byly vrozené jejím původním vlčím předkům, po autistické duševní rysy, které se u těchto psů objevily jako přímý důsledek jejich role při práci s dobyt看em.

První kniha také představuje nejvýznamnější psy-zakladatele z uplynulého století, kteří se podíleli na formování současné identity border kolie. Právě u těchto psů z počátečního období totiž musíme hledat odpovědi na všechny otázky týkající se toho, jaký je váš současný pes. První díl se také zaměřuje na některé běžnější duševní rysy a sensorické vlastnosti, které toto plemeno dědí, a tak vám umožní podívat se na různé životní situace nebo události filtrem myšlení vašeho vlastního psa.

Druhý díl této série se bude zabývat čistě otázkami týkajícími se výchovy a výcviku border kolii; co je zásadní, aby se váš pes učil – a neučil – už od štěněte a jak mu můžete předávat jen ty nejlepší životní lekce a duševní návyky. Jen zřídkakdy je totiž skutečně nevyhnutelné, aby se jakákoli border kolie stala „problémovým psem“. Obvykle k tomu dochází v důsledku toho, co majitel nevěděl o výchově nebo výcviku border kolii, když to potřeboval vědět.

Druhá kniha vám dále poskytne pomoc i tím, že přesně vysvětlí celý proces, kterým se kolie učí v životě to „správné“ nebo „nesprávné“ a utvářejí si pozitivní či negativní sociální postoje a reakce, a ukáže vám, jak můžete mnohem lépe celkově kontrolovat budoucí chování svého psa tím, že budete mít pod kontrolou to, co se bude učit.

Třetí kniha se pak bude ještě komplexněji zabývat chováním tohoto plemene; bude zkoumat duševní rysy, u nichž je pravděpodobné, že časem u border kolie způsobí problémy, a poradí vám, jak jim úspěšně předcházet nebo je řešit. Její součástí bude i Spektrum border kolie, což je klíčový průvodce rozsáhlými psychickými rozdíly, které se mohou vyskytnout u border kolii v čemkoli od základní osobnosti a sociální způsobilosti po úroveň vycvičitelnosti a pracovní motivace. Poté přesně vysvětlí, jaký výcvik, zacházení nebo management v každodenním životě jsou zapotřebí u různých typů border kolii, pokud v nich chceme odhalit to nejlepší, co v nich je.

Třetí kniha se bude dále zabývat nejvýznamnějšími duševními problémy tohoto plemene – od strachu a agresivity po větší reaktivitu a impulzivnost – a upozorní vás na to, nakolik je chování vašeho psa namísto vědomím podněcováno jeho podvědomím. Také vám ukáže klíčové cesty k tomu, abyste se stali majiteli klidnějšího a vnímavějšího psa.

Tato nová série zkrátka a dobře zahrnuje cestu k pochopení plemene, které patří k těm nejgeniálnějším,

ale stále není dostatečně pochopeno. Nabídne odpovědi na všechny otázky, které jste kdy mohli mít o původu, chování, instinktech a myšlenkových procesech border kolie. Je to série, která nám bude neustále připomínat nejen to, jak odlišné jsou border kolie jako plemeno, ale i to, že všechno, co je na nich nejskvělejší nebo naopak nejproblematictější, je neoddělitelně spojeno v jednom psu s neuvěřitelně pozoruhodnou duší.

Ať mají dnešní border kolie jakoukoli barvu, vzhled nebo roli, nikdy nemůžeme tohoto pozoruhodného psa pochopit, pokud nebudeme nejprve vědět, odkud přišel.

Každý pes je jedinečný – ale současně je i produktem toho, co se odehrálo v minulosti.

FOTO: CAROL PRICEOVÁ

KAPITOLA 1

ZAČÁTKY

*Vývoj mentality border kolie –
proč je váš pes takový, jaký je*

Všechna plemena psů mají někde svůj začátek a velmi rané kořeny border kolie jsou daleko starší, než si možná myslíte.

Ať je člověk majitelem, cvičitelem nebo jiným kynologickým odborníkem, je neuvěřitelně důležité, aby se seznámil se skutečnou historií border kolie jako zvířete. Bez lepšího poznání toho, jak se toto pracovní plemeno geneticky vyvíjelo v počátcích, bude

totiž vždycky obtížnější pochopit, proč jakákoli border kolie – včetně té vaší – dělá to, co dělá.

Jako pro majitele border kolie je pro vás váš vlastní pes možná speciální a jedinečný a připadá vám, že žádný jiný pes, jakého jste kdy znali nebo vlastnili, nebyl takový. Ale on je ve skutečnosti jen genetickou obměnou všech border kolií, které mu předcházely.

EVOLUCE LIDÍ A PSŮ

Evoluce nemá žádné pevné časové vymezení pro změny. Naopak, určitý živočich nebo živočišný druh si může zachovávat stejné genetické uspořádání po tisíce, ba miliony let. A pak se může náhle dost podstatně změnit během relativně krátké doby, což je známo jako „evoluční skok“. V obou případech je hlavním motivátorem pro jakoukoli změnu nebo adaptaci v genetickém uspořádání živočicha jeho přímé prostředí. Dokud mu genetické uspořádání vystačí na to, aby se vyrovnával s výzvami svého prostředí, měnit se nemusí. Ale pokud by před něj prostředí náhle začalo stavět nové výzvy, na jejichž zvládnání už nebude tak dobře vybavený, musí začít hledat nějaký způsob, jak se na tyto výzvy geneticky adaptovat, jinak nepřežije. Právě proto (jak je uvedeno v této kapitole) se také z vlků vyvinuli psi. V evolučním procesu může hrát roli i štěstí nebo náhoda. Jak psi, tak i my jsme tu například jen proto, že dinosauři, kteří předtím existovali asi 165 milionů let, byli náhle vyhlazeni meteorem, který dopadl na Zem před asi 65 miliony let. To zase znamenalo příležitost k úspěšnému vývoji pro savce, jako jsme my. Věřte nebo ne, jak lidé, tak i psi se údajně vyvinuli ze stejného společného předka, malého rejskovitého živočicha, který tu žil před mnoha miliony let. A lidé dosud sdílejí 99 procent společných genetických rysů s myši. To je skutečnost, kterou stojí za to mít neustále na paměti, kdykoli si začneme myslet, že jsme od přírody nadřazení jakémukoli jinému živočichovi na naší planetě – snad kromě toho, že se dožíváme vyššího věku a máme větší mozek.

A konečně je zde i umělý evoluční proces (*viz hlavní text*), kdy lidé utvářejí a udržují určité typy nebo linie živočichů prostřednictvím záměrných forem genetické selekce. Tímto procesem jsme získali všechna moderní čistokrevná plemena psů, včetně border kolie.

Pomysleli jste někdy na všechny ty psy, kteří předcházeli vašemu psovi, na to, jak asi vypadali nebo jak se chovali? Nejen jeho rodiče, ale všichni psi, kteří se vyskytovali mezi jeho předky už před nimi? Pokud má rodokmen, pozastavili jste se někdy nad všemi těmi jmény na něm, která jdou až k jeho pra-pra-pra-pra-rodíčům a dál do minulosti? Nejsou to totiž jen jména na papíře. I oni byli kdysi pro své lidi speciální. Žili a pak zemřeli, ale předtím předali to, co na nich bylo tak speciálního nebo jedinečného, budoucím generacím psů. To je podstata evoluce a toho, jak nadčasový proces genetického opakování uchovává a replikuje současnou identitu každého zvířete. Ale současná identita border kolie se nevyvíjela jen na základě evolučních náhod. Vyvíjela se na základě potřeb člověka. To se datuje už z naší farmářské a venkovské minulosti, kdy jsme vyžadovali skutečně výjimečného psa – s výjimečnou mozkovou kapacitou, tělesnou zdatností a mrštností –, aby pro nás od rána do večera odváděl výjimečně náročnou práci s dobyt看em. Často musel pracovat i v tom nejhorším počasí a v těch nejsložitějších a nejnepríznivějších terénech, jaké nabízí naše planeta.

Takže současné plemeno border kolií bylo formováno především potřebami člověka – jak vysvětluje celá tato kapitola. Ale jejich vznik, společný i pro ostatní plemena psů, sahá o mnoho tisíc let dál do minulosti.

Stručná historie psů a lidí

Kdybychom měli umístit border kolii na časovou mapu, byly by její nejranější počátky stejné jako počátky jiných psů. Všichni psi mají genetickou historii, která sahá asi 60 milionů let do minulosti, k ranému primitivnímu druhu masožravců, který tehdy žil na Zemi (*viz Evoluční strom border kolie, s. 26*).

Z tohoto tvora se nakonec vyvinuli vlci, včetně vlka obecného – *Canis lupus* –, od něhož zřejmě pocházejí všichni současní domácí psi.

Dosud se spekuluje o tom, zda psi skutečně vznikli jako poddruh vlka obecného a zda jejich vývoj v domestikovanější zvířata, jaká známe dnes, začal před přibližně 32 000 nebo dokonce 100 000 lety. Ale nejpravděpodobnější je, že psi vznikli jako evoluční nutnost, jakmile se vlci setkali s novou nebezpečnou hrozbou pro svou existenci – s lidskými tvory.

Přibližně v době, kdy se z vlků začínali vyvíjet psi, začali se i lidé vyvíjet v mnohem sofistikovanější druh a pokročili od nomádského života k životu v trvalejších sídlištích. Když byli vlci divokými predátory, považovali je lidé za neustálou hrozbu jak pro sebe, tak i pro svůj dobytek, a proto je po staletí pronásledovali a po milionech zabýjeli na celé zeměkouli, až byli nakonec v mnoha zemích úplně vyhubeni. Ti, kteří přežili, se museli stáhnout na menší a odlehlejší území a tam se bezpochyby dodnes geneticky opakují v téměř stejné podobě jako jejich dávní předkové.

Evoluce domestikovaných psů začala u vlka.

Přežití těch nejpřátelštějších – a nejužitečnějších

Ve stejnou dobu, kdy byli původní vlci hromadně pronásledováni, vybíjeni a zatlačováni na čím dál menší území, začali někteří jejich příbuzní dosahovat při soužití s lidmi určitých úspěchů. A z nich se vyvinulo zvíře, které dnes známe jako psa domácího, *Canis familiaris*.

Původní psi byli pravděpodobně buď vlci, nebo vlkovití živočichové s přátelštější, odvážnější a oportunističtější osobností, kteří se ze začátku

drželi poblíž lidských sídlišť, kde sbírali odpadky, a postupně se z nich stali společníci člověka. Časem lidé zjistili, že některé jejich vrozené vlastnosti – schopnost lovit nebo hlídat a chránit lidi, jejich dobytek a jejich území – mohou využít ve svůj prospěch.

Tyto rané šelmy psovitě si také postupně vypěstovaly další dovednost – tu, kterou psi dodnes využívají a neustále zdokonalují. Jedná se o schopnost číst výrazy naší tváře, naše emoce a řeč těla. Ta jim totiž

umožňuje maximálně se přizpůsobovat našim záměrům a požadavkům nebo okamžitě rozpoznat, že se zlobíme, a pak podle toho změnit i svou vlastní řeč těla způsobem, který nás má uchlácholit.

Tyto dovednosti se zřejmě vyvinuly z neuvěřitelně pestrého a komplexního sociálního chování vlků, kde i sebemenší nevhodný pohyb nebo pohled vůči výše postavenému členu smečky mohl níže postaveného člena dostat do velkých problémů. Čím delší

a těsnější pak bylo soužití psů s lidmi, tím lépe se učili číst naše chování a co nejvhodněji na něj reagovat, i když možná zpočátku jen proto, aby přežili.

Co se genetiky týče, měli lidé odjakživa tendenci upřednostňovat psy se spíše infantilním – neboli štěněčím – myšlením a chováním a větší mírou duševní závislosti, protože díky těmto vlastnostem byli mnohem poslušnějšími a ovladatelnějšími společníky. Ovšem jak bude vysvětleno v třetí knize této série *Border kolie*

GENETICKÁ PAMĚŤ

Jak jsou vlastnosti a instinkty předávány z jedné generace zvířat na další

Vzpomínám si, že před několika lety mi chovatel ovcí a špičkový cvičitel ovčáckých psů Derek Scrimgeour vyprávěl, jak při pustošivé epidemii slintavky a kulhavky, která postihla Velkou Británii v roce 2001, přišel o celé stádo swaledaleských ovcí. Nahradil je skotskými černohubkami. Ale zatímco u původních ovcí stačilo jeho psům k jejich sehnání do stáda a svedení z kopců asi jeden a půl hodiny, u nových ovcí jim to trvalo skoro čtyři hodiny.

Scrimgeour to přičítal tomu, že černohubky mají „mnohem horší smysl pro směr“. Dnes už ovšem víme, že to bylo mnohem spíše způsobeno fenoménem „genetické paměti“, což je aspekt, který dosud není plně doceněn. Jedná se o schopnost živočichů předávat své získané vzpomínky, znalosti a instinkty svým potomkům přímo v genech. Takže swaledaleské ovce, o nichž Scrimgeour poznamenal, že „znaly každou branku a cestičku na 1400 akrech našich kopců“, prostě pravděpodobně předávaly tyto znalosti svým dcerám už v DNA.

Genetickou paměť lze vysvětlit i mnoho dalších jinak nevysvětlitelných jevů ve zvířecí říši, například schopnost ptáků stavět hnízda nebo migrovat, aniž by jim někdo ukázal, jak se to dělá, nebo nutkání lososů plavat proti proudu, aby tam dali vzniknout nové generaci. A stejně tak lze genetickou paměť vysvětlit, proč má vaše border kolie nutkavou potřebu upřeně sledovat, obíhat nebo pronásledovat jiná zvířata nebo předměty na základě instinktů, které zdělila už při narození od svých dávných předků.

Plemeno border kolií se vyvinulo proto, že jejich pracovní dovednosti z nich učinily nepostradatelné pomocníky člověka.

FOTO: HANNAH CROOKOVÁ

pod lupou, která se bude zabývat chováním, může tato zintenzivněná závislost na nás mít i své záporné stránky, a to jak pro psy, tak i pro jejich majitele. Projevuje se to obzvláště v podobě problémů se separačním traumatem nebo úzkostí.

Rychle postupující evoluce

Psi byli prvními zvířaty, která si lidé domestikovali, a právě lidé také nejvíc zformovali jejich budoucí identitu a povahu. Tím, že chránili pouze zvířata, která nejvíc vyhovovala jejich požadavkům, zatímco ostatní hubili, postarali se o to, že se psi stali tím

nejúspěšnějším a nejrozšířenějším druhem šelmy psovitě na Zemi, a to během relativně krátké doby.

Ze všech těchto v minulosti domestikovaných zvířat vznikly minimálně před tisíci lety i typy ovčáckých a pasterveckých psů, od nichž zřejmě pochází border kolie, jejíž název je odvozován od oblasti Border Counties na pomezí Anglie a Skotska. Některé názory tvrdí, že původní kolie ovšem nepochází z Británie, ale že tyto psy s jedinečným „hypnotizujícím“ okem a výjimečnou pracovitostí u dobytka přivezli před několika tisíci lety Římané.

ČISTOKREVNÁ, NEBO NEČISTOKREVNÁ?

Majitelé často nemají jasno v tom, jaký je rozdíl mezi „čistokrevnou“ border kolií a nečistokrevnou kolií, protože někdy mohou vypadat velmi podobně.

Čistokrevná border kolie je v zásadě pes, který je zaregistrovaný buď u ISDS (má tedy „pracovní“ rodokmen), nebo u obdobné národní organizace pro pracovní psy nebo u národního klubu chovatelů (v ČR u Českomoravské kynologické unie, pozn. překl.) (tj. má „výstavní“ rodokmen), nebo obojí. Všechny border kolie zaregistrované u národních klubů chovatelů vlastně původně pocházejí od pracovních psů s rodokmenem ISDS.

Jakákoli jiná border kolie čistokrevná není. Může to být pes koliovitého typu nebo kříženec kolie, který může vypadat jako čistokrevná border kolie, nebo dokonce border kolie, která pochází od čistokrevných předků, ale není zaregistrována ani u jedné z výše uvedených organizací.

Současná border kolie

Současná čistokrevná border kolie, jakou známe dnes, ale vznikla až v mnohem pozdější době a někdy se svým dávným předkům na první pohled příliš nepodobá. Její zdokumentovaný původ pracovního psa sahá jen o něco dál než jedno století do minulosti, do doby, kdy byla v Anglii založena International Sheep Dog Society (Mezinárodní společnost ovčáckých psů, ISDS).

Tato organizace si kladla za cíl zdokonalovat „psy pastevců“ šlechtěním za použití jen těch nejlepších pracovních exemplářů, o nichž byly vedeny podrobné záznamy pro účely budoucích generací. Toto poslání plní ISDS dodnes a hraje zásadní roli v zajišťování trvalé pracovní integrity plemene border kolií po celém světě.

Psi-zakladatelé

Je neuvěřitelně důležité mít povědomí o některých nejranějších a nejvlivnějších psech, kteří stáli u zrodu současného plemene border kolie. Jedině když budeme vědět víc o tom, jak vypadali a jak se chovali, a o jejich způsobu práce, můžeme lépe pochopit, jaké vlastnosti mohli předat našim dnešním koliím. Možná si vzpomenejte, že na začátku téhle kapitoly jsem říkala, že předky našich psů bychom neměli považovat jen za „jména na papíře“ nebo za vzdálené rozmazané postavy na starých černobílých fotografiích. Byli to skuteční psi, kteří vedli skutečný život a často měli neuvěřitelné schopnosti.

Rodokmeny mých vlastních psů sahají až do roku 1894 a k Old Hempovi (o kterém si za chvíli řekneme víc). Nedokážu ani vypovědět, jak mnoho pro mě znamená to, že vím,

jaké genetické dědictví si nesou, nebo to, že se mohou dívat na fotografie Old Hempa a nacházet fyzickou podobnost u svých psů i po více než sto letech. Stejně tak pokud máte krásnou výstavní kolii nebo psa, který vyniká v agility nebo obedienci, nebo třeba kolii, které si ceníte jako kamaráda se speciální inteligentní a věrnou povahou, tak tohle všechno získala od psů, kteří jí předcházeli v celé její historii. Proto bych teď před vámi chtěla trochu oživit některé z oněch zásadních původních psů-zakladatelů plemene border kolie a vysvětlit vám, co na nich bylo tak speciálního a jaký genetický vliv a dědictví po sobě zanechali pro pozdější generace psů.

Základní typy

Obecně se předpokládá, že mezi předky našich psů se nacházely čtyři základní typy border kolie. Jsou definovány jednotlivými psy, s nimiž je nějakým způsobem spřízněná asi každá dnešní čistokrevná border kolie na světě. Jsou to tyto typy:

Č. 1 Northumbriánský typ Old Hemp, 1893–1901

Northumbriánský typ border kolie má střední velikost, hrubou srst a velmi málo bílé barvy a pochází od legendárního pracovního psa jménem Old Hemp. Ten bývá často uváděn jako hlavní zakladatel současného plemene border kolie; narodil se v roce 1893

Old Hemp, 1893–1901

BORDER KOLIE POD LUPOU

TRILOGIE
CAROL PRICEOVÉ

V **KNIZE DRUHÉ** se pod lupu dostane výcvik.

Carol Priceová vám představí:

- Nejdůležitější dovednosti, které byste svého psa měli naučit
- Prevenci a řešení „špatného“ chování
- Soustředění, spolupráci a kontrolu impulzů
- Základní výcvik
- Pokročilá cvičení
- Úpravu výcviku podle individuální povahy psa
- Optimální sociální výcvik a výchovu psa, který se bude dobře cítit ve svém světě

VYCHÁZÍ V ROCE 2019

Carol Priceová

Border kolie pod lupou Kniha první – Povaha

Z anglického originálu *Border Collies A Breed Apart, Book One – Secrets of the Working Mind*, vydaného nakladatelstvím *First Stone Publishing*, přeložila Jana Dušková
Fotografie *Anadune Border Collies*, Judy Asburyová, Hannah Crooková, Roy Goutte,
Carol Priceová

Sazbu a grafickou úpravu dle originální předlohy provedl Matěj Barták

Redakce Milana Čechurová

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 2, 169 00 Praha 6,
www.plotknihy.cz, jako svou 337. publikaci

Tisk Těšínské papírny, s.r.o.

Vydání první, Praha 2018

ISBN 978-80-7428-330-7